

1.1.

РЕЛІГІЯ АБОРИГЕНІВ АВСТРАЛІЇ І ТАСМАНІЇ

Австралійськими аборигенами прийнято називати корінних мешканців Австралії. Сьогодні в Австралії живуть близько 437 тисяч аборигенів, тобто 2,7% населення країни; вони розсіяні у різних штатах:

Новий Південний Уельс	-	148.200 осіб,
Квінсленд	-	146.400 осіб,
Західна Австралія	-	77.900 осіб,
Північна територія	-	66.600 осіб,
Вікторія	-	30.800 осіб,
Південна Австралія	-	26.000 осіб,
Тасманія	-	16.900 осіб,
Австралійська столична територія	-	4.000 осіб.

Австралійські аборигени становлять окрему расу, яка не є спорідненою з іншими расами планети. Вони поселилися в Австралії до остаточного формування рас і розвивалися самотньо. Своїми анатомічними особливостями австралійські аборигени мають спільні риси з усіма іншими расами планети: будова черепа австралійців така, як і в європеїдів, колір шкіри та будова обличчя такі, як у негроїдів, за генетичними особливостями австралійці найближчі до монголоїдної раси. Перші поселенці оселилися в Австралії 65.000 років тому. Вони переселилися до Австралії з Азії під час льодовикового періоду, коли рівень світового океану був значно нижчим, ніж сьогодні, та існували сухопутні перешийки. Саме на цих перешийках ранні люди полювали на тварин і, мігруючи за своїми жертвами, розселялися по планеті. Оселившись в Австралії, аборигени сформували власну расу. Після закінчення льодовикового періоду, коли рівень світового океану піднявся і зникли перешийки, контакти австралійців з іншими континентами припинилися. Вперше австралійці побачили представників інших рас аж у XVII столітті, коли

на берег Австралії вступили англійці. Абсолютна відсутність контактів з іншими народами та расами спричинили повну ізоляцію австралійців, унаслідок якої їхній культурний прогрес був неймовірно повільним. Австралійці залишились на найнижчому рівні цивілізації з усіх народів світу. Досі австралійські аборигени зберігають первіснообщинний лад, а їхні соціальні утворення перебувають лише на рівні формування племінного устрою. Відсталість австралійських аборигенів настільки вразила європейців, що серед раннях дослідників їхньої культури сформувався гіпотези, що аборигени, внаслідок певних несприятливих обставин в минулому, пережили деградацію. Сучасні дослідники переконані, що аборигени ніколи не досягали вищих рівнів культурного розвитку, аніж той, на якому вони перебувають сьогодні. Втім такий рівень цивілізації австралійських аборигенів неймовірно цікавий дослідникам, оскільки вони є живим унаочненням побуту і культури ранньої людини.

• ВІДКРИТТЯ АВСТРАЛІЇ

У 1606 році до Австралії прибув перший європейський корабель «Дьойфкен» (Duuyken), капітаном якого був Віллем Янзон. Так відбулось відкриття Австралії і Нової Гвінеї нідерландцями. Нідерландські мореплавці назвали відкритий ними материк Новою Голландією. Проте нові землі залишались зовсім невивчені. Подальші вивчення Нової Голландії здійснили англійці. В 1688-1699 роках тривала англійська експедиція до Австралії під проводом Вільяма Дампіра, а в 1770 році до Австралії плавав Джеймс Кук. В 1788 році Британія оголосила Австралію своєю колонією і почала її інтенсивне заселення. В 1801-1803 роках англійський мореплавець Метью Фліндерс двічі обплив материк із ціллю складення її мапи. Саме він домігся перейменування Нової Голландії в Австралію. В той час на континенті діяли шість не пов'язаних між собою британських колоній. В 1901 році британський парламент видав акт про утворення Австралійського Союзу, тобто шість колоній на території Австралії були об'єднані в єдину країну, яка отримала статус британського домініону. В 1967 році австралійські аборигени отримали всі громадянські права, якими володіють й інші громадяни країни. Сьогодні австралійські аборигени, маючи можливість користуватися всіма благами цивілізації і повним соціальним захистом, пережива-

ють кризу: одні переймають європейські цінності та асимілюються, втрачаючи власну культурну основу, а інші повністю відмежовуються від культури, принесеної європейцями, і продовжують зберігати примітивні форми побуту. Збір відомостей про культуру і релігію аборигенів є нелегким завданням. Старші покоління передають основи віри молодим в період ініціації молоді, але не поспішають розголошувати її чужинцям. Утім, впродовж багатьох років християнські місіонери і науковці збирали інформацію, створивши добру картину релігії австралійських аборигенів. Вивчення цієї релігії є вкрай важливим і цікавим, оскільки зі всіх народів, які сьогодні населяють планету, австралійські аборигени зберегли найпримітивніші форми культури, а тому на їхньому прикладі можна побачити найпростіші і, ймовірно, найдавніші форми релігії.

• РЕЛІГІЯ АБОРИГЕНІВ

Релігія аборигенів слабо артикульована, розмита і хаотична. Вони не створили досконалого богослов'я, а їхня міфологія перебуває на примітивному рівні.

► Першою рисою релігії аборигенів є *прамонотеїзм*. Вони вірять в існування *Небесного Бога*, який є Абсолютом, джерелом всього суцього. Однак на цьому відомості про Небесного Бога завершуються. Він – абсолютно неописаний, трансцендентний, його неможливо охопити людським пізнанням, а тому й про нього неможливо нічого висловити. Небесний Бог недосяжний людині, а тому він присутній тільки на рівні абстрактної віри. Аборигени не дають йому імені, бо його неможливо охопити ніяким словом. Про нього не складають міфів. Аборигени визнають, що світ походить від Небесного Бога, але не розповідають, як саме Небесний Бог створив світ. Небесний Бог настільки недосяжний, що абориген не бачить сенсу про нього висловлюватися або його вшановувати. Тому про нього не згадується не тільки у міфах, а й у ритуалі. Аборигени не мають жодної форми поклоніння Небесному Богу, не звертаються до нього у молитвах та не приносять йому жертв.

► Предметом культу є не Небесний Бог, а його вираження у світі. Аборигени переконані, що світ пронизаний силою Небесного Бога. Цю силу кожне плем'я називає по-іншому. Оскільки релігієзнавці та етнографи вперше зафіксували категорію сили

Бога серед полінезійських племен, то в науці вкоренився звичай називати її полінезійським словом *Мана*. Австралійські аборигени вважають, що Небесний Бог своєю Мана пронизує видимий і невидимий світ та посилає людству своє благословення. Якщо аборигени не вшановують Небесного Бога через його трансцендентність, то Мана стала головним предметом культу. Саме присутність Мана в речах і феноменах робить їх священними. Все, що існує, пронизане Мана, інакше воно би не могло існувати. Однак не всі речі відіграють у житті людини однакову роль. Бог благословляє людину через її батьків, бо саме через них дає їй життя. Він благословляє її через тварини і рослини, якими людина харчується. Він благословляє її через вождів, які мудро правлять общиною, а тому забезпечують спокій і добробут. Тому батьки, тварини і рослини, вожді та інші особи і речі, через які людина отримує особливе благословення, є пріоритетним предметом культу. У світогляді аборигена священним є абсолютно все, але далеко не все стало предметом культу. Отже, основою культу аборигенів є Мана, тобто благодатна сила Небесного Бога, якою він наповнює певні речі і феномени, обдаровуючи людство благословенням. Усі форми релігії аборигенів є похідними від категорії Мана.

► Найбільш типовою формою релігійності австралійських аборигенів є *тотемізм*. Аборигени вірять у певний сакральний зв'язок між ними та певним видом речей, найчастіше тварин. Такої важливої ролі, як в Австралії, тотемізм не відіграє в жодній іншій релігії світу. Суть тотемізму полягає в тому, що люди споріднюють себе із чимось з-поза світу людей. Феномен, із яким вони себе споріднюють, називають тотемом. Зазвичай тотемом є тварина, але може бути і будь-який інший предмет або навіть сила природи. Тотема аборигени вважають своїм родичем і предметом особливого вшанування. Тотемом постають зазвичай ті тварини, від яких залежить життя общини. Це може бути тварина, якою община харчується. Як основний продукт харчування, вона є джерелом життя членів общини. Тотемом може бути й тварина, яку члени общини бояться. Однак, в Австралії майже немає хижаків, небезпечних для людського життя. Тому тотеми, яких люди бояться, характерні радше для інших частин планети. Тотеми завжди спільні для певної групи людей. Аборигени живуть родами, які лишень перебувають на шляху пе-